

Na osnovu člana 8 stav 2 i člana 13 stav 1, Zakona o spomen-obilježjima ("Službeni list Crne Gore", br. 40/08, 40/11 i 2/17), člana 73 stav 1 tačka 2 Statuta Prijestonice ("Sl. list CG – opštinski propisi", br. 49/18, 9/19, 17/21), Skupština Prijestonice Cetinje, na sjednici održanoj dana, 25.08.2022. godine, donijela je

PROGRAM

podizanja spomen-obilježja na teritoriji Prijestonice Cetinje za 2022. godinu

Uvod

Ovim programom, u skladu sa Zakonom o spomen-obilježjima ("Službeni list Crne Gore", broj 40/08, 40/11 i 2/17) utvrđuju se spomen-obilježja koja će se podići na teritoriji Prijestonice Cetinje u 2022. godini, vrsta i način podizanja spomen-obilježja, opis simboličkog značenja kao i drugi elementi neophodni za sprovođenje Programa.

Spomen - obilježjima se, shodno članu 1 navedenog zakona, trajno obilježavaju značajni događaji, čuvaju uspomene na istaknutu ličnost, njeguju ljudski ideali i kulturno-istorijske tradicije i odaje počast borcima za slobodu, civilnim žrtvama rata i masovnim stradanjima ljudi.

Spomen-obilježje je spomen-objekat koji izgledom, sadržajem, oznakama ili natpisom doprinosi trajnom očuvanju vrijednosti iz stava 2 ovog Programa.

I

Podizanje spomen-obilježja davanjem naziva javnom objektu - ulicama

1. Ulica Žarka Marinovića (Urbanistički projekat "Stari Obod"), prostire se od Ulice Peka Pavlovića na sjevero-zapadu, duž Univerzitetskog kompleksa na južnoj strani, do ulice Novice Cerovića na jugo-istoku, u dužini oko 210 m

Žarko Marinović (1911-1936) student prava.

Rođen je 20. jula 1911. u selu Očinići kod Cetinja, u siromašnoj porodici. Porodica Marinović iako brojno mala poznata je od najstarijih vremena kao porodica slobodara i revolucionara. Svijet koji je Žarko Marinović upoznao kao dijete bio je siromašan i mukotrpan. Proveo je svoje djetinjstvo, za koje praktično nije znao. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu. Ni kao osnovac nije bio bez obaveza i briga koje mu je život nametnuo. U devetoj godini ostao je bez oba roditelja. Kada je završio osnovnu školu u rodnom selu, upisao se u gimnaziju na Cetinju. Osjećao je neutojživu žeđ za znanjem. Dolazio je u školu sa sela, pješačeći svakodnevno oko 15 kilometara. Sve mu to nije smetalo da bude među prvim učenicima, iako je znanje uglavnom sticao na časovima. Žarko je bio skroman, tih i nenametlji, ali čvrst i pouzdan. To su njegovi drugovi brzo uočili, zbog čega su ga posebno cijenili. On je svojim ponašanjem potvrdio da mu je mjesto među prvima, pa je rano uključen u redove napredne srednjoškolske omladine. Cetinjska gimnazija je tokom 1931. i 1932. godine organizovala i uspješno izvela nekoliko štrajkova, u kojima je Žarko bio stalni učesnik. Učestvovao je u pisanju komunističkih parola, koje su, tih teških dana, osvitale po zidovima gimnazije, a 5. decembra 1932. godine bio je u poznatoj grupi štrajkača, od 144 učenika. Štrajk je uspio. Niko od učenika nije bio isključen, iako je bilo predloga da se gimnazija zatvori, „jer je u nju ušao zao duh“, kako su izjavljivali policijski agenti. Školske 1932/33. godine. Žarko i njegova generacija su položili ispit zrelosti. To je bilo samo ono formalno priznanje, jer su oni mnogo ranije potvrdili svoju zrelost.

Žarkova želja je bila da završi pravo. Bilo mu je jasno da nema ni najosnovnijih uslova za dalje školovanje, ali se nije mirio sa postignutim. Ni drugovi mu nijesu dozvoljavali da se od njih odvajaju. Obećali su mu pomoć iz fonda za siromašne drugove. Tako je drugarska solidarnost i ovoga puta došla do izražaja, što je Žarku dalo novi polet. Volja je postala jača od siromaštva. U novoj sredini Žarko se brzo snašao. Prva revolucionarna iskustva, koja je ponio iz Cetinjske gimnazije, bila su dragocjena. Aktivnost naprednog pokreta na Univerzitetu, kome se Žarko odmah priključio, bila je tada naročito izražena. Žarkova aktivnost došla je do izražaja naročito u aprilskim demonstracijama 1936. godine, povodom dvadesetpetodnevnog štrajka studenata, protiv zavođenja univerzitetske policije. Napredni studentski pokret se sistematski pripremao za odlučujući obračun sa režimskim vlastima i fašističkom omladinom na Univerzitetu, u borbi za autonomiju. Štrajk je brižljivo i svestrano pripreman. Izražena je želja zagrebačkih i ljubljanskih studenata za jedinstvo akcije. To je ubrzo potvrđeno, jer je štrajk istovremeno počeo na sva tri univerziteta. Studenti Beogradskog univerziteta i Zagrebačkog sveučilišta su još aprila 1919. godine osnovali Klub studenata komunista, iz kojeg je iste godine proizašao Savez komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ). Najaktivniji i najrevolucionarniji dio studentske omladine u to doba bio je na Pravnom fakultetu. Tu je postojalo Pravničko udruženje, koje je 1934. godine zakazalo izbore. Komunistička lista, koja se pojavila pod imenom naprednih studenata, dobila je apsolutnu većinu. Na taj način reakcionarne snage bile su poražene, a pobjeda boraca za autonomiju Univerziteta potpuna.

Poslije uspješno sprovedenih izbora, maja 1934. godine, studenti su upravi Univerziteta i vladi postavili zahtjeve, čime su na sebe skrenuli pažnju policije koja ih je u stopu pratila. Borba crnogorskih studenata na Beogradskom univerzitetu predstavljala je u isto vrijeme i borbu u sveopštem narodnom pokretu. Pošto u Crnoj Gori u to vrijeme nije bilo visokoškolskih ustanova, njeni studenti su bili na školovanju u Beogradu i Zagrebu. Njihova revolucionarna aktivnost na Beogradskom univerzitetu i Zagrebačkom sveučilištu bila je jako izražena, a uveliko se osjećala i u Crnoj Gori. Broj crnogorskih studenata stalno je rastao, tako da je školske 1935-36. godine samo na Beogradskom univerzitetu bilo upisano oko 1.200 studenata. Policijski izvještaji, a vrlo često i građanski listovi koristili su tu činjenicu da se u javnosti stvori utisak kako „komunisti na Beogradskom i Zagrebačkom univerzitetu treba da zahvale za svoju snagu isključivo studentima iz Crne Gore”.

Pošto se režim kompromitovao metodama u borbi protiv napredne studentske omladine, odlučio je da preduzme nov korak u svojoj reakcionarnoj politici uvođenjem univerzitetske policije. Ovo je duboko uvrijedilo i mnoge profesore, koji su se sa naprednim studentima solidarizovali.

To je studentima bio još jedan dokaz o ispravnosti puta koji su izabrali, pa su još više razvili svoju aktivnost koja je dobila najšire razmjere u aprilu 1936. godine, poznatu pod imenom aprilski štrajk. Štrajk je, istovremeno, zahvatio sve univerzitete koji su imali jedinstven program i zahtjeve izložene u 16 tačaka, a trajao je od 3. do 28. aprila. Štrajk su sproveli svi oni studenti koji su bili okupljeni u jedinstvenom antifašističkom frontu, u borbi za svoje zahtjeve, prava i slobodu, slobodu nauke i autonomiju univerziteta. Naoružani oronasovci, potpomognuti policijom, pokušali su da se suprotstave volji naprednog studentskog pokreta i da, po cijenu ljudskih života, slome generalni štrajk. Akcioni odbor je donio odluku da se postave jake straže sa zadatkom da obavještavaju

studente na svim fakultetima o štrajku i njegovim ciljevima i da onemogućavaju štrajkbrechere. Za stražare su određivani najisprobaniji borci studentskog pokreta. Ovu akciju neposredno je kontrolisao sekretar Univerzitetskog komiteta KPJ Đoko Kovačević, student prava. Prvog dana štrajka manji broj neobaviještenih studenata prisustvovao je predavanjima, pa su narednog dana štrajkačke straže bile pojačane. Leci su rasturani na svim fakultetima, a redovno je izlazio i štrajkački bilten. Ali ni beogradska policija nije sjedjela skrštenih ruku, već je mobilisama sve svoje snage: žandarme, policajce, agente i ornasovce. Ovi posljednji bili su vrlo aktivni u rasturanju letaka. Kad im je postalo jasno da preduzetim mjerama ne mogu ništa postići, policija i ornasovci su pokušali da zaposjednu univerzitetske zgrade. Kako ni u tome nijesu uspjeli, fizički su počeli napadati studentske straže.

Kada je policija sa grupom ornasovaca htjela da zaposjedne univerzitetske zgrade došlo je do sukoba, od kojih je najjači i najtragičniji bio ispred zgrade Republičkog instituta Medicinskog fakulteta. Kad je jedan ornasovac nožem napao studenta prava Jovana Šćepanovića, Žarko Marinović je pritrčao da odbrani ranjenog druga, pa „se ustremio na Nedeljковиća”. U tom trenutku mu je on mučki zadao dva udarca kamom u leđa. Tako je poginuo Žarko Marinović ispred zgrade Patološkog instituta Medicinskog fakulteta koji je postao „simbol studentske borbe”. Vijest o njegovoj smrti bolno je odjeknula širom zemlje, a posebno među njegovim drugovima. Ali ovo nije pokolebalo studente u nastojanjima da ostvare prava za koja su se borili. Žarkova smrt je još više učvrstila jedinstvo studenata. Napredni studentski pokret potpuno je trijumfovao u studentskom štrajku koji je trajao 25 dana. Širom zemlje ubrzo se pročula vijest o tragičnoj ali slavnoj pogibiji Žarka Marivoića, studenta prava. Na nju je prva reagovala Organizacija ujedinjene studentske omladine. Ona je izdala letak u kome je oštro osudila zločin režima a prema navodima dr Nika S. Martinovića, „dan pogibije Žarka Marinovića, 4. april, Univerzitetski komitet i Akcioni odbor proglasili su za Dan studenata i slavio se kao smotra snaga studentskog pokreta u cijeloj zemlji”. U plejadi znanih i nezvanih neimara Revolucije izdvaja se ime Žarka Marinovića, koje je preraslo u simbol revolucionarne borbe i stremljenja studenata Beogradskog univerziteta, koji su datum njegove pogibije proglasili svojim Danom. Zato za naš Univerzitet obilježavanje uspomene na Žarka i Aleju zaslužnih građana znači ponos i novi impuls za nastavljavanje revolucionarnog preobražaja”.

Davanjem naziva ulici – Ulica Žarka Marinovića, u skladu sa članom 1 i 5 Zakona o spomen-obilježjima, simbolično se čuvaju uspomene na ličnost od izuzetnog državnog, društvenog, ekonomskog i istorijskog značaja za Crnu Goru.

2. Vrsta spomen-obilježja je spomen-objekat - ulica, kao javni objekat u skladu sa Zakonom.

3. Odluku o podizanju spomen-obilježja davanjem naziva javnom objektu ulicama u Prijestonici Cetinje, Skupština Prijestonice Cetinje donijeće u skladu sa Zakonom i ovim programom.

II

Podizanje spomen – obilježja postavljanjem spomenika - skulpture

<p>Subjekt koji podiže spomen-obilježje</p>	<p>PRIJESTONICA CETINJE</p>
<p>Istaknuta ličnost</p>	<p>ALEKSANDAR LESO IVANOVIĆ PJESNIK (1911 - 1965)</p>
<p>Obrazloženje razloga za podizanje spomen-obilježja</p>	<p>ALEKSANDAR IVANOVIĆ je rođen na Cetinju, 21. novembra 1911. godine. Završio je Gimnaziju na Cetinju. Zbog nemaštine, bio je primoran da odustane od upisa na akademiju likovnih umjetnosti. Dugo je radio kao službenik – prije rata u Higijenskom zavodu, a nakon rata u Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu prosvjete, Narodnoj knjizi. Posljednjih desetak godina bio je lektor u „Pobjedi“. Počeo je rano da objavljuje, kao šesnaestogodišnjak. Zabilježeno je i to da je kao gimnazijalac imao jednu izložbu likovnih radova. Povremeno se javljao u periodici. Osim dvije knjige, ostavio je neznatan broj novinskih tekstova i članaka u sportskim rubrikama. Autor je zbirki pjesama: „Stihovi“ (Narodna knjiga, Cetinje, 1950) i „Čapur u kršu“ (Grafički zavod, Titograd, 1960). Nakon smrti, objavljeno je više izbora iz poezije Lesa Ivanovića. Dobitnik je nagrade Vlade Crne Gore (1950) i Trinaestojulske nagrade (1961). Umro je na Cetinju, 13. oktobra 1965. godine</p> <p>Ideja da se na Cetinju podigne spomenik pjesniku Aleksandru Lesu Ivanoviću (1911–1965) potekla je od Veska Pejovića, sekretara Ogranka Matice crnogorske na Cetinju prije nekoliko godina. Inicijativa je naišla na simpatije velikog broja građana i prihvaćena od opštinskog rukovodstva. Formiran je organizacioni odbor koji će se baviti realizacijom ovog projekta i isti su činili: književnik pok. Mladen Lompar, likovni umjetnik Dimitrije Popović, publicista Marko Špadijer, predsjednik Odbora, historičar umjetnosti Aleksandar Saša Čilikov, inženjer Vesko Pejović, velemaistor Božidar Bonja Ivanović, književnik Milorad Popović, inženjer Rajko Radosinović i inženjer pejzažne arhitekture Predrag Pejović, bivši gradonačelnici Prijestonice Cetinje Aleksandar Kaščelan i Aleksandar Bogdanović.</p>

	<p>NVU „Cetinje moj grad“ čiji je predsjednik Vesko Pejović je podnosilac zahtjeva za postavljanje skulpture istaknutom književnom stvaraocu Aleksandru Lesu Ivanoviću. Cetinje je danas Prijestonica Crne Gore, sa brojnim nepokretnim i pokretnim spomenicima kulture, sjedište najvažnijih državnih kulturnih i umjetničkih institucija i viševjekovni državni centar. Iznjedrilo je brojne stvaraoce bez kojih je nezamisliva crnogorska kulturna scena. Jedan od tih uglednika je i Aleksandar Leso Ivanović koji je svojim osobenim lirskim zapisima o životu obezbijedio sebi mjesto u vrhu crnogorskog pjesništva.</p> <p>Grad u kome je proveo cio svoj život i nalazio pjesničku inspiraciju, kome je povjeravao svoju sjetu i pred kim nije skrivao svoje ožiljke, uzvraća mu ljubav ovim spomenikom. Cetinje dobija jedan dostojan spomenik svom najtananimijem lirskom hroničaru.</p> <p>Postavljanjem skulpture u spomen-objektu „Parku pjesnika“, značajno bi se doprinijelo kulturnoj algomeraciji, sa umjetničkim i kulturno-istorijskim kvalitetima, a posebno bi se doprinijelo zaštiti životne sredine, očuvanju zaštite prirodnih dobara kao i ispunjenju kriterijuma zaštite kulturnog pejzaža. Skulptura Aleksandaru Lesu Ivanoviću predstavlja mušku figuru sa realističnim, vjerodostojnim i prirodnim likom. U desnoj ruci drži svežanj listova sa zapisima, što asocira na njegov poetizam, čime se ističe potreba za trajno čuvanje uspomene na istaknutu ličnost.</p> <p>Odluku o podizanju spomen-obilježja postavljanjem spomenika-skulpture Aleksandru Lesu Ivanoviću Skupština Prijestonice donijeće u skladu sa ovim programom i Zakonom.</p>
--	---

<p>Vrsta</p> <p>Materijal</p> <p>Dimenzije spomen-obilježja</p> <p>Postament</p>	<p>Spomenik- skulptorsko djelo</p> <p>Bronza</p> <p>Visina 240 cm Širina 130 cm Dubina 92 cm</p> <p>Bijeli granit, 80 (širina) cm x 105 (dubina) cm x 60 (visina) cm</p>
--	---

Autor	Akademski slikar i vajar Zlatko Glamočak
Odlivak u bronzi	Umjetnička radionica „KUZMAN“ Smederevo, Republika Srbija
Lokacija (opština, grad, prigradsko naselje, selo, zaseok) Mikrolokacija	<ul style="list-style-type: none"> - Prijestonica Cetinje - KP 3493 K.O. Cetinje I - Park pjesnika, na uglu ulica Baja Pivljanina i Vojvode Batrića Martinovića
Godina podizanja spomen-obilježja	- 2022. godina
Tekst na spomen-obilježju	<p>Uklesan tekst na postamentu, latinično pismo:</p> <p style="text-align: center;">ALEKSANDAR LESO IVANOVIĆ PJESNIK 1911 - 1965</p>
Odgovorni subjekti za podizanje spomen-obilježja	Organizacioni odbor, Sekretarijat za kulturu, Sekretarijat za investicije, Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine Prijestonice Cetinje.
Sredstva za podizanje spomen-obilježja	MINISTARSTVO PROSVJETE, NAUKE, KULTURE I SPORTA CRNE GORE I PRIJESTONICA CETINJE
Obveznik održavanja spomen-obilježja	PRIJESTONICA CETINJE

III

Podizanje spomen – obilježja postavljanjem spomenika - skulpture

<p>Subjekt koji podiže spomen-obilježje</p>	<p>PRIJESTONICA CETINJE</p>
<p>Istaknuta ličnost</p>	<p>PRINCEZA KSENIJA PETROVIĆ - NJEKOŠ (1881 – 1960)</p>
<p>Obrazloženje razloga za podizanje spomen-obilježja</p>	<p>Osma ćerka kralja Nikole - Ksenija rođena je 10.04.1881. Krštena je u Dvorskoj crkvi na Ćipuru. Obrazovanje je stekla na cetinjskom Dvoru, od renomiranih stranih učitelja. Bila je ozbiljna, ambiciozna, željna znanja i radoznalog duha. Govorila je ruski, njemački i francuski jezik i jednako se zanimala za društvene i za prirodne nauke.</p> <p>Ksenija je prva žena na Balkanu koja je vozila automobil. Pisala je memoare i uspješno se bavila fotografijom.</p> <p>Na svojim fotografijama zabilježila je ljepote crnogorskih predjela, narodne običaje, svetkovine, državne proslave. Posthumno, 1998. godine Jugoslovenski Savet Exsellentia Photographie, na osnovu uvida u kompletan opus, dodjelio joj je počasnu titulu diplomiranog majstora profesionalne fotografije, odnosno, ime Ksenije Petrović Njegoš stavljeno je na čelo liste najznačajnijih stvaraoca u oblasti fotografske umjetnosti jugoslovenskih naroda u XX vijeku, uz obrazloženje da je „opus ove značajne umjetnice primjer klasičnog perfekcionizma i primjer akademskog izražavanja...“</p> <p>U ratnom egzilu osnovala je Ustanovu za pomoć ratnim zarobljenicima, njom rukovodila, u njoj i fizički radila. Život je posvetila Otadžbini a otac joj je posvetio pjesmu iz koje se vidi koliko je bila nadahnuta rodoljubljem i težnjom za pravo i ravnopravnost Crne Gore u zajedničkoj državi.</p> <p>Svoj patriotizam ovako je definisala: <i>Ja mislim da je patriotizam urođeno osjećanje, koje ne traži nagradu ni nadoknadu.</i></p> <p>Izuzetno hrabra i mudra, puna neuništivog patriotizma, Ksenija je bila desna ruka svome ocu, njegov najsavjesniji sekretar. Po mnogima, bila je najljepša kćer kralja Nikole. Imala je ljupke, mile i sjajne oči, pune plama, plemenitosti i ljepote.</p>

Nije se udavala, iako su za brak sa njom bili zainteresovani srpski kralj Aleksandar Obrenović i bugarski car Ferdinand. Umrla je 9. marta 1960. godine u Parizu u krajnjoj nemaštini i osami sa nezadovoljstvom izgnaničkim statusom iz svoje Otadžbine i tugom što je bila u prilici da vidi najtragičnije crnogorske dane, nesreću i patnju kroz koje je prošla njena nekad brojna i srećna porodica.

Posmrtni ostaci Princeze Ksenija prenijeti su 1989. godine, zajedno sa zemnim ostacima njenih roditelja i sestre Vjere, na Cetinje.

Inicijativni odbor za izradu skulpture u bronzi čine: publicista Marko Špadijer, predsjednik i članovi: gradonačelnik Prijestonice Cetinje mr Aleksandar Kaščelan, profesorka i režiserka Radmila Vojvodić, akademik prof.dr Zoran Rašović, advokat Borislav Rašović, građevinski ing. Nebojša Đukanović, arh. Jovan Bošković, arh Ana Mrvaljević - Zogović, režiserka Dušanka Belada, prof. i prevodilac Slađana Sjekloća, mr Jovana Mrvaljević, biznismen u USA Ivo Đukanović, likovni umjetnik Luka Lagator, direktor Komunalnog preduzeća Cetinje Saša Zvicer, preduzetnica i izvršna direktorica Fondacije Kreativne žene Crne Gore Milica Marković, prof.dr Maja Đurić, istoričarka umjetnosti, glumica Ivana Mrvaljević, dr Anastazija Miranović, istoričarka umjetnosti, mr Vesna Vičević, prof dr Mladen Ulićević i NVO "Cetinje moj grad", koju zastupa Vesko Pejović, izvršni direktor, koja je podnosilac zahtjeva za postavljanje spomen-obilježja.

Skulptura princeze Ksenije, predstavlja žensku figuru koja sjedi na klupi bez naslona. Lik je dat u realističkom maniru, sa dostojanstvom i ljepotom duše i svojom cjelinom „emituje“ poruke o tome koliko je ova žena bila ispred svog vremena, čime se ističe potreba za trajno čuvanje uspomene na istaknutu ličnost.

Odluku o podizanju spomen-obilježja postavljanjem spomenika-skulpture princezi Kseniji Petrović – Njegoš Skupština Prijestonice donijeće u skladu sa ovim programom i Zakonom

Vrsta	Spomenik- skulptorsko djelo
Materijal	Bronza
Dimenzije spomen-obilježja	Visina 150 cm Širina 90 cm Dubina 75 cm
Postament	Bijeli mermer, karera, 300 (dužina) cm x 150 (širina) cm x 16 (visina) cm Inox obložen bronzom, dimenzija 200 cm x 50 cm x 45 cm
Klupa	Akademski slikar Dimitrije Popović
Autor	Livnica umjetnina Akademije likovnih umjetnosti, Zagreb, Hrvatska
Odlivak u bronzi	
Lokacija (opština, grad, prigradsko naselje, selo, zaseok) Mikrolokacija Godina podizanja spomen-obilježja	- Prijestonica Cetinje - Cetinje, Njegoševa ulica, ispod Kuće Đukanovića i skulptura "4 godišnja doba". - KP 4705/1 K.O. Cetinje I - 2022. godina
Tekst na spomen-obilježju	Na bronzanoj ploči, u breljefu, na bočnoj strani klupe, latiničnim pismom: PRINCEZA KSENIJA PETROVIĆ NJEKOŠ 1881 - 1960
Odgovorni subjekt za podizanje spomen-obilježja	Inicijativni odbor, Sekretarijat za kulturu, Sekretarijat za investicije, Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine Prijestonice Cetinje.
Sredstva za podizanje spomen-	INICIJATIVNI ODBOR I PRIJESTONICA CETINJE

Obilježja	
Obveznik održavanja spomen obilježja	PRIJESTONICA CETINJE

IV
Završna odredba

Ovaj program stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore – opštinski propisi".

Broj: 02-016/22- 1743
Cetinje, 25.08.2022.godine

Skupština Prijestonice Cetinje

Predsjednica
Milena Vujačić

